

Комнатний С. О. – кандидат педагогічних наук, докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2124-2047>

Ментальний рівень проблеми обліку громадян, які потребують покращення житлових умов

Мета дослідження – вивчення взаємозв'язку патерналістських настроїв у суспільстві щодо зобов'язань держави в забезпеченні житлом громадян і правових підстав для таких настроїв, внесення пропозицій щодо необхідності переосмислення, зокрема на філософському рівні, підходів і керівних принципів у процесі визначення громадянина таким, що потребує державної підтримки в забезпеченні житлом і порядку обліку таких громадян. **Методологічний інструментарій** обрано з урахуванням поставленої мети, специфіки предмета й об'єкта дослідження, через системний порівняльно-правовий аналіз чинних норм права, які регулюють зазначені взаємовідносини та розгляд результатів останніх соціологічних досліджень. **Наукова новизна.** З огляду із заявленим прагненням нашої держави до системних змін у сфері захисту прав людини, зокрема права на житло, що підтверджується низкою декларативних актів органів влади, слід розробити нові підходи до формування політики визначення громадян такими, які потребують підтримки держави в реалізації їхнього права на житло, і до порядку обліку таких громадян. **Висновки.** Для докорінної зміни юридичної парадигми та психологічного сприйняття людьми права на державну допомогу в забезпеченні житлом потрібна нова стратегія державної житлової політики та новий Житловий кодекс, який справедливо визначить тих громадян, які мають право на державну підтримку, від державної підтримки та регламентуватиме основні положення обліку таких громадян, а сам облік буде відкритим для суспільства.

Ключові слова: право на житло; житлова політика; облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов; житлові зобов'язання держави.

Вступ

Кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду ("Konstytutsiia Ukrainy", 1996).

Конституційні норми щодо основних прав людини і громадянина дають напрям розвитку та впровадження секторальних галузей національного законодавства. Право на житло – одне з конституційно визначених прав громадян, яке має природне походження та, відповідно, трансформується в позитивне право у філософсько-правовому розумінні.

Філософсько-правова парадигма сприйняття людиною права на житло передбачає здатність суб'єктів правосвідомості, обмірковуючи факти правового регулювання суспільних взаємовідносин у галузі, виходити за межі суто правового підходу й осмислювати їх у контексті загальних філософських категорій світорозуміння. Сутність правового розуміння права на житло суспільством базується на двох категоріях: юридичній і психологічній.

Житлова політика сучасної України перебуває на етапі трансформації від пострадянського правового регулювання до правового регулювання в умовах ринкових правовідносин. Цей процес суттєво затягнувся, що призвело до неоднозначного сприйняття суспільством понять «право на житло» і «право на державну підтримку в забезпеченні житлом». Це зумовлено, перш за все, колізійністю норм права у галузі, популістськими зобов'язаннями держави і несистемними підходами до реалізації цих норм на практиці.

Право на житло як одне з природних прав людини кожна людина має від народження. Натомість право на державну допомогу в реалізації права на житло мають окремі категорії визначені законодавством. Патерналістські настрої у суспільстві щодо сприйняття відповідальності держави в житловому питанні демонструють недостатнє розуміння громадянами відмінностей між цим двома категоріями права. Необхідно чітко розмежувати ці два поняття як в юридичному сенсі, через відповідні нормативно-правові акти, так і в сенсі психологічному – через формування збалансованих світоглядних очікувань громадян від реалізації державної житлової політики.

Проблеми юридичної категорії та психологічних настроїв у суспільстві в галузі права на житло вивчають багато вітчизняних і закордонних науковців, зокрема: О. Бурлака, І. Дзюба, О. Дурман, У. Клеєфіш-Йобст, О. Кучеренко, Е. Лібанова, О. Непомнящий, В. Ніколаєв, М. Тарантіно, І. Федорчук, М. Фесенко, О. Чайковський, О. Челак, Л. Черенько, В. Шишкін, К. Юнг та інші.

Попри наявність великої кількості наукових досліджень у галузі права на житло психологічно-правові проблеми визначення й обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, питання не досліджено на науковому рівні й потребує розгляду на рівні філософії права.

Мета і завдання дослідження

Метою дослідження є осмислення та окреслення правових і психологічних проблем у

визначенні громадян такими, що потребують поліпшення житлових умов і їх обліку.

Для досягнення зазначеної мети поставлено завдання: дослідити та проаналізувати норми права, їх філософську суть і сприйняття суспільством відповідної парадигми прав на житло через призму участі держави в їх реалізації.

Виклад основного матеріалу

Забезпечення житлом є одним із найбільш важливих питань для кожної людини. Логічно, що право на житло як базове природне право кожної людини займає особливе місце в системі конституційних прав правової держави.

О. Чайковський в одному зі своїх досліджень зазначає: категорія «правова держава», яку застосовують для характеристики держав із розвинутими правовими системами, відзначається одночасно і високим рівнем економічного розвитку, і значним поширенням демократичних ідеалів, і пріоритетом загальнолюдських цінностей. Однак така система будується на чітко визначених юридичних пріоритетах. Право на захист є мірилом і гарантом демократичного суспільства (Chaikovskiy, 2021).

Визначені конституційними нормами права поширюються на всіх громадян, тоді як окремі галузеві законодавчі акти визначають категорії громадян і способи реалізації їхніх прав. І. Федорчук пропонує під правовим елементом організаційно-правового механізму реалізації конституційного права на житло розуміти систему законодавчих, підзаконних і локальних нормативно-правових актів, що корелюються з положеннями Конституції України щодо права на житло і спрямовані на урегулювання сфери суспільно-правових житлових відносин, та органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, що взаємодіють між собою з метою перетворення норм права, закріплених у названих нормативно-правових актах, у практичні правомірні активності суб'єктів права у сфері суспільно-правових житлових відносин (Fedorchuk, 2020).

В іншому своєму дослідженні І. Федорчук доходить висновку, що конституційний складник правового елементу виконує роль базису, фундаменту, кодифікаційний – деталізовано рефлексує Конституцію України в частині права на житло і конкретизує способи та шляхи реалізації цього права, законодавчий – «взуспеціалізовано» регламентує кожен із можливих законних способів реалізації права на житло, а підзаконний і локально-нормативний – виконує фасилітативну по відношенню до інших нормативно-правових актів функцію (Fedorchuk, 2021).

Дослідження більшості науковців зводяться до проблем реалізації і захисту встановлених

законом житлових прав. З моєї точки зору, необхідно більш глибоко дослідити проблему як на правовому, так і на філософському рівні. Зокрема, важливо визначити проблемні питання, які є причинами незабезпечення конституційних прав на житло і лежать як в юридичній, так і у психологічній площині.

У процесі реалізації державної житлової політики використовуються різні механізми державної і муніципальної допомоги у забезпеченні житлом громадян. Такі механізми зазвичай відображаються в окремих галузевих житлових програмах, які орієнтовані на конкретні категорії громадян і мають свої ознаки й види такої допомоги. Реалізація будь-яких механізмів передбачає створення реєстрів, черг чи обліків громадян, які мають право на конкретну програму і виявили таке бажання.

При визначенні категорії громадян, що потребують поліпшення житлових умов, і обліку таких громадян стикаємося з низкою проблем: дуалістичністю і колізійністю окремих норм права в галузі, застарілістю окремих юридичних підходів, популізмом державної житлової політики – що, у свою чергу, прямо чи опосередковано впливає на формування світоглядних очікувань громадян від реалізації державної житлової політики і створює патерналістські настрої в окремих групах суспільства.

Досліджуючи проблеми обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, перш за все, слід визначити, які саме громадяни визнаються такими, що потребують поліпшення житлових умов, і як відповідно до законодавства здійснюється їхній облік. Стаття 34 Житлового кодексу Української РСР (який досі є чинним) окреслює підстави для визначення громадян такими, що потребують поліпшення житлових умов.

Такими, що потребують поліпшення житлових умов, визначаються громадяни:

1) забезпечені жилою площею нижче за рівень, що визначається в порядку, встановлюваному Радою Міністрів Української РСР і Українською республіканською радою професійних спілок;

2) які проживають у приміщенні, що не відповідає встановленим санітарним і технічним вимогам;

3) які хворіють на тяжкі форми деяких хронічних захворювань, у зв'язку з чим не можуть проживати в комунальній квартирі або в одній кімнаті з членами своєї сім'ї. Перелік зазначених захворювань затверджується Міністерством охорони здоров'я Української РСР за погодженням з Українською республіканською радою професійних спілок;

4) які проживають за договором піднайму жилого приміщення в будинках державного або громадського житлового фонду чи за договором

найму жилого приміщення в будинках житлово-будівельних кооперативів;

5) які проживають тривалий час за договором найму (оренди) в будинках (квартирах), що належать громадянам на праві приватної власності;

6) які проживають у гуртожитках.

Громадяни визнаються такими, що потребують поліпшення житлових умов, і з інших підстав, передбачених законодавством СРСР і УРСР.

Громадян, які потребують поліпшення житлових умов, беруть на облік для одержання жилих приміщень у будинках державного та громадського житлового фонду й вносять до єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов, порядок ведення якого визначає Кабінет Міністрів України. Стаття 60 цього ж Кодексу визначає правила обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, хоча швидше тут може йтися не про визначення, а про відсылку норму на окреме рішення Уряду щодо визначення цих правил ("Zhytlovyy kodeks", 1983).

Не менш архаїчною є й Постанова Ради Міністрів Української РСР і Української республіканської Ради професійних спілок від 1984 року, яка затверджує правила обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм житлових приміщень в Українській РСР (документ те чинний на цей час). Ця постанова визначає органи місцевого самоврядування, окремі центральні органи влади, установи і організації, повноважні вести облік громадян, що потребують поліпшення житлових умов, визначаючи його як «квартирний облік», також визначає категорії громадян, які можуть бути внесені в такий «квартирний облік», визначає категорійність (загальне, першочергове, позачергове), регламентує режим діяльності житлових комісій та інші питання, пов'язані із зарахуванням на «квартирний облік», та ведення такого обліку ("Postanova Rady", 1984).

2008 року Верховною Радою України ухвалено Закон України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва». Його метою було здійснення заходів зі стабілізації будівництва, підвищення платоспроможності населення, забезпечення реалізації житлових прав громадян, які потребують державної підтримки, стимулювання розвитку будівельної і суміжних галузей в умовах світової фінансової кризи. Стаття 4 цього Закону передбачає надання державної підтримки для будівництва або придбання житла громадянам, які потребують поліпшення житлових умов відповідно до законодавства. Порядок надання державної підтримки визначається Кабінетом Міністрів України ("Zakon Ukrainy", 2008). На виконання зазначеного Закону Кабінетом Міністрів

України прийнято низку постанов, останньою і нині чинною з яких є Постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2018 року № 819 «Деякі питання забезпечення громадян доступним житлом». Відповідно до неї затверджено Порядок надання державної підтримки для забезпечення громадян доступним житлом. Згідно з Порядком право на отримання державної підтримки мають:

1) особи, які перебувають на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов, та члени їх сімей, які перебувають на такому обліку;

2) особи, у яких відсутня на праві власності житлова площа, та члени їх сімей, у яких відсутня на праві власності житлова площа, за умови, що такі особи та члени їх сімей не мали у власності житлової площі протягом останніх трьох років до моменту звернення;

3) особи, які мають у власності житлову площу (крім власності, розташованої на території, що є тимчасово окупованою відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», на території населених пунктів, зазначених у переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та переліку населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2014 року № 1085 ("Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv", 2018), що не перевищує 13,65 кв. метра, та члени їхніх сімей, які мають у власності житлову площу, що не перевищує 13,65 кв. метра на одну особу;

4) особи, відомості про яких, відповідно до вимог Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», внесено до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, якщо такі особи не мають у власності та не мали у власності протягом останніх трьох років іншої житлової нерухомості, ніж та, що розташована на території, визначеній тимчасово окупованою територією відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», та на території населених пунктів, зазначених у переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та переліку населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2014 року № 1085 ("Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv", 2018), або житло яких зруйноване чи непридатне для проживання внаслідок проведення антитерористичної операції.

Середньомісячний грошовий дохід кандидатів (заробітна плата, пенсія, соціальна, матеріальна

допомога, стипендія та інші соціальні виплати, дохід від підприємницької, наукової, викладацької, творчої діяльності та іншої незалежної професійної діяльності, усі види винагород, грошове забезпечення військовослужбовців, дивіденди, відсотки, роялті, дохід від відчуження цінних паперів і корпоративних прав) разом з доходом членів їхніх сімей із розрахунку на одну особу не повинен перевищувати трикратного розміру середньомісячної заробітної плати у відповідному регіоні, розрахованого згідно з даними, визначеними Держстатом ("Postanova Kabinetu Ministriv", 2018).

Отже, визначення громадян, які потребують поліпшення житлових умов, у розумінні нормативних актів, що регламентують надання державної підтримки, відрізняється від визначень, установлених Житловим кодексом Української РСР та інших нормативно-правових актів. Для отримання державної підтримки не є обов'язковим перебування на «квартирному обліку». Варто зазначити, що ця Постанова уряду вперше впроваджує механізм оцінки фінансового стану родини при визначенні громадян такими, що потребують поліпшення житлових умов, що відповідає загальноприйнятим світовим практикам але не корелюється із базовим законодавством, яке регулює відносини у сфері житлової політики.

Правові підходи до обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, що регламентуються згаданими нормативно-правовими актами, наповнені філософією житлової політики часів Радянського Союзу, в парадигмі якої було визначено беззаперечний обов'язок держави в забезпеченні житлом усіх громадян – фактично без наявних можливостей для громадян вирішити це питання самостійно, навіть якщо вони мали таку змогу та бажання. Права власності на житло, окрім індивідуальних будинків у сільській місцевості, не було в принципі як юридичного поняття. У процесі суспільно-політичних трансформацій, пов'язаних зі здобуттям Незалежності та зміни правового регулювання права власності на житло, мали б змінитися як філософські, так і правові постулати, що регулюють житлову політику, зокрема визначення й облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов. Попри численні зміни до основоположних нормативно-правових актів, які регулюють ці правовідносини, вони й надалі сповідують «філософію ленінських ідей побудови комуністичного суспільства».

За часів Незалежності України в нашому суспільстві усталася думка, згідно з якою житлова політика України є корумпованою та неефективною. Підстави для такого твердження зрозумілі, адже на тлі зменшення обсягів житлового будівництва за державним замовленням дедалі менше житла надавалося громадянам, що перебували на «квартирній черзі». Застаріли норми та підходи до визначення громадян такими, що

потребують поліпшення житлових умов, а саме ці підходи переважно базуються на забезпеченості відповідним мінімумом метрів на особу і не мають прив'язки до доходів громадян, окрім програми надання державної підтримки для будівництва (придбання) доступного житла. Така ситуація призвела до спекуляцій з постановкою на «квартирний облік» громадян, фінансово спроможних самостійно вирішити своє житлове питання, хоч у розумінні законодавчих меж усе законно. Відсутність публічної інформації про стан відповідних реєстрів «квартирних обліків» (черг) і публічної інформації про рух (надання житла) породжували підозру та недовіру суспільства до прозорості й ефективності впроваджуваних механізмів забезпечення громадян житлом.

Однією з останніх спроб влади упорядкувати облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, централізувати відповідні реєстри і уникати зловживань під час надання житлових приміщень було створення Єдиного державного реєстру громадян які потребують поліпшення житлових умов. Порядок ведення такого реєстру затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 238 від 11 березня 2011 року. Порядок визначає процедуру формування і ведення Єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов, з метою забезпечення прозорості ведення обліку зазначених громадян і громадського контролю за розподілом і наданням житлових приміщень ("Postanova Kabinetu Ministriv", 2011).

Адміністратор реєстру визначив Мінрегіон як центральний орган виконавчої влади, на який покладено повноваження формування державної житлової політики. Із 2012 до 2015 року відбувалося формування такого реєстру, як автоматична електронна база. Це стало, по суті, підставою для проведення ревізії в органах й організаціях, які організують «квартирний облік» своїх реєстрів перед поданням інформації до Єдиного державного реєстру. За цей час до реєстру було внесено понад триста тисяч справ громадян, які перебувають на «квартирному обліку». Уже 2015 року до зазначеної Постанови Уряду було внесено зміни, якими функції ведення реєстру передано до обласних і Київської міської державних адміністрацій. За Мінрегіоном залишено функції створення та функціонування системи спеціалізованого програмного й інформаційно-технічного забезпечення. Та на практиці ані обласні, ані Київська міська державні адміністрації, ані Мінрегіон не продовжили ведення реєстру. Навіть більше, із 2015 року Державна служба статистики також не веде узагальненого обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов. По суті, відбулося повернення до повного закриття інформації про облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і закриття

інформації про надання житлових приміщень громадянам.

Мінрегіон 2019 року спробував повернутися до збирання інформації про «квартирну чергу» та надання житла, щоправда не через відновлення функціонування реєстру, а через затвердження звітних форм про «кількість сімей та однаків, які перебували на квартирному обліку», та «кількість сімей та однаків, які одержали житло та поліпшили свої житлові умови» ("Nakaz Minrehionu", 2019).

Розуміння на загальнодержавному рівні проблем з обліком громадян, які потребують поліпшення житлових умов, підтверджується ухваленням Верховною Радою України Постанови «Про невідкладні заходи щодо забезпечення реалізації права на житло». Згідно з нею Кабінет Міністрів України забезпечує й проведення Міністерством розвитку громад та територій України, Державною службою статистики України та Міністерством цифрової трансформації України спільно з обласними, Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування в тримісячний строк збір інформації та комплексний (змістовний) аналіз стану забезпечення громадян житлом за категоріями, у розрізі областей, міст, територіальних громад, а також загалом по країні щодо:

1) кількості громадян:

– які потребують поліпшення житлових умов (перебувають на обліку серед тих, хто потребує поліпшення житлових умов);

– які потребують забезпечення їх соціальним житлом (перебувають на соціальному квартирному обліку);

– які потребують надання житлового приміщення з фондів житла для тимчасового проживання;

– які потребують державної підтримки (шляхом участі в державних і місцевих програмах);

2) потреби в коштах для забезпечення громадян житлом з урахуванням середньої вартості житла на відповідній території, а саме: на одне житлове приміщення в середньому, на кожен квартирний облік громадян та на загальну потребу;

3) середнього та максимального строку перебування на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов;

4) динаміки руху житлової черги по роках з 1991 року;

5) статистики отримання житла громадянами за останні 10 років.

За результатами збору й аналізу отриманої інформації було доручено підготувати нормативно-правові акти щодо вжиття невідкладних заходів для реалізації права громадян на житло ("Postanova Verkhovnoi Rady", 2021).

Окреслюючи психологічні проблеми сприйняття громадянами права на державну допомогу в забезпеченні житлом, перш за все,

слід усвідомлювати, що велика частина українського суспільства вихована на правових реаліях, які діяли за часів радянської України, коли закон встановлював обов'язок держави в забезпеченні житлом громадян. З одного боку, це було одним з видів соціальної підтримки громадян: майже все населення на якомусь етапі свого життя стояло на «квартирних чергах». З іншого боку, це був дієвий механізм стримування та противаги, інструмент впливу на суспільство. На отримання житла за часів СРСР чекали всі громадяни. Перебуваючи на «квартирному обліку» в очікуванні своєї черги, вони могли як наблизити цей щасливий момент, так і відтермінувати його. Зразкова поведінка в соціумі, громадська діяльність й успіхи в роботі могли скоротити час перебування на «квартирній черзі», і навпаки – аморальна чи злочинна в розумінні радянського законодавства поведінка людини могла подовжити час перебування на «квартирному обліку».

Фактично радянський громадянин не міг самостійно, без участі держави реалізувати своє природне право на житло. Соціально справедлива радянська житлова політика, як було закладено в свідомості громадян, була фактичним інструментом управління поведінкою та вчинками мас в обмін на задоволення базових природних прав на житло.

Через відсутність у Незалежній Україні правових реформ у сфері житлової політики, такі настрої та праворозуміння у свідомості значної частини населення зберігаються досі.

Одне з останніх соціологічних досліджень очікувань громадян від державної житлової політики провели в квітні-травні 2021 року Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України спільно з Державним Фондом сприяння молодіжному житловому будівництву. За його результатами виявлено, що 27,1% опитаних не задоволені своїми житловими умовами, 31,3% із них вважають, що через це страждає їхнє фізичне та психологічне здоров'я. 87% громадян вважають, що держава повинна вживати заходів із забезпечення житлом громадян, водночас 9,2% опитаних вважають, що держава зобов'язана забезпечити їх безкоштовним житлом, решта готова на участь в державних житлових програмах. Не хочуть державної допомоги або не мають на неї права 13% респондентів. Лише 2,6% опитаних вважають, що держава не повинна вживати заходів із забезпечення житлом громадян. Водночас 76% респондентів вважають житлову політику нашої держави такою, що не відповідає потребам громадян.

Результати цього дослідження свідчать про наявність великої кількості громадян, які мають патерналістські настрої щодо зобов'язань держави в забезпеченні їх житлом.

Наукова новизна

З огляду на прагнення нашої держави до системних змін, спрямованих на захист прав людини, зокрема реалізацію права на житло, що підтверджується низкою декларативних актів органів влади, слід розробити нові підходи до формування політики визначення громадян такими, які потребують підтримки держави в реалізації їх права на житло, й порядку обліку таких громадян.

Висновки

Житло як правова категорія має вплив на всі сфери життя суспільства, право на житло як природне право кожної людини є невід'ємною складовою повноцінного розвитку людини як індивіда. Право на житло і право на державну допомогу в забезпеченні житлом в розумінні суспільства сучасної України не розмежовані. Очевидно, що правова держава має забезпечити природні права людини, але таким чином, щоб не створити соціального дисбалансу та не виховати невинуватих сподівань у суспільстві. Україна потребує нової правової бази в галузі житлової політики. Перш ніж здійснити заходи з підготовки нової стратегії державної житлової політики, держава повинна провести низку досліджень для визначення філософської парадигми та напрямів

реалізації сучасної соціально обґрунтованої державної житлової політики.

Для подолання психологічно-правових проблем визначення й обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, слід отримати та систематизувати відповідні дані усіх органів місцевого самоврядування, центральних органів виконавчої влади та підвідомчих їм організацій, які ведуть квартирний облік, проаналізувати цей масив інформації та вжити заходів для відновлення ведення Єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов; проаналізувати результати реалізації всіх державних і регіональних житлових програм; визначити основні напрямки реалізації державних і регіональних житлових програм, зокрема, переглянути умови визначення громадян такими, що потребують поліпшення житлових умов. Для докорінної зміни юридичної парадигми та психологічного сприйняття людьми права на державну допомогу в забезпеченні житлом, потрібна нова стратегія державної житлової політики та новий Житловий кодекс, який справедливо визначатиме громадян, які мають право на державну підтримку, вид державної підтримки та регламентуватиме основні положення обліку таких громадян, а принципи й сам процес ведення такого обліку будуть відкритими для суспільства.

REFERENCES

- Chaikovskiy, O.I. (2021). Sudovyi zakhyst konstytutsiinoho prava na zhytlo [Judicial Protection of the Constitutional Right to Housing]. *Aktualni problemy vitchyznanoi yurysprudentsii, Current Issues of Domestic Jurisprudence*, 3, 59-63. doi: <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/392149> [in Ukrainian].
- Fedorchuk, I. (2020). Semantyka katehorii "orhanizatsiino-pravovyi mekhanizm realizatsii konstytutsiinoho prava na zhytlo" [Semantics of the category "organizational and legal mechanism for the implementation of the constitutional right to housing"]. *Yurydychnyi Visnyk, Legal Bulletin*, 6, 145-152. doi: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i6.2040> [in Ukrainian].
- Fedorchuk, I.I. (2021). Pravovyi element orhanizatsiino-pravovoho mekhanizmu realizatsii konstytutsiinoho prava na zhytlo [The legal element of organizational and legal mechanism for implementation of constitutional right for housing]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu, Herald of Zaporizhzhia National University*, 2, 19-26. doi: <https://doi.org/10.26661/2616-9444-2021-2-03> [in Ukrainian].
- Konstytutsiia Ukrainy: vid 28 cherv. 1996 r. No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine from June 28, 1996, No. 254k/96-VR]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
- Nakaz Minrehionu "Pro zdiisnennia monitorynhu stanu rozrakhunkiv za zhytlovo-komunalni posluhy ta inshykh pokaznykiv u sferi zhytlovo-komunalnoho hospodarstva": vid 16 hrud. 2019 r. No. 312 [Order of the Ministry of Regional Development "On monitoring the status of payments for housing and communal services and other indicators in the field of housing and communal services" from December 16, 2019, No. 312]. (n.d.). www.minregion.gov.ua. Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zkhk/tarif/informatsiya-shhodo-priynyatih-normativno-pravovih-aktiv/nakaz-minregionu-vid-16-12-2019-312-pro-zdiysnennya-monitoringu-stanu-rozrahunkiv-za-zhitlovo-komunalni-posluzgi-ta-inshih-pokaznykiv-u-sferi-zhitlovo-komunalnogo-gospodarstva/> [in Ukrainian].
- Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Deiaki pytannia zabezpechennia hromadian dostupnym zhytлом": vid 10 zhovt. 2018 r. No. 819 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Some issues of providing citizens with affordable housing" from October 10, 2018, No. 819]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
- Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro Yedynyi derzhavnyi reiestr hromadian, yaki potrebuiut polipshennia zhytlovykh umov": vid 11 beerz. 2011 r. No. 238 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "About the Unified State Register of Citizens in Need of Improved Housing Conditions" from March 11, 2011, No. 238]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/238-2011-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

- Postanova Rady Ministriv Ukrainiskoi RSR i Ukrainiskoi respublikanskoi rady profesiinykh spilok "Pro zatverdzhennia pravyl obliku hromadian, yaki potrebuut polipshennia zhytlovykh umov, i nadannia yim zhylykh prymishchen v ukrainiskii RSR": vid 11 hrud.1984 r. No. 470 [Resolution of the Council of Ministers of the Ukrainian SSR and the Ukrainian Republican Council of Trade Unions "On approval of the rules of registration of citizens in need of improved living conditions, and the provision of housing in the Ukrainian SSR" from December 11, 1984, No. 470]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/470-84-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
- Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy "Pro nevidkladni zakhody shchodo zabezpechennia realizatsii prava hromadian na zhytlo": vid 22 veers. 2021 r. No. 1766-IX [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "About urgent measures to ensure the realization of the right of citizens to housing" from September 22, 2021, No. 1766-IX]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1766-20#Text> [in Ukrainian].
- Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro vnesennia zmin u dodatky 1 i 2 do rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 7 lystopada 2014 r. No. 1085": vid 13 cherv. 2018 r. No. 410-r [Orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Amendments to Annexes 1 and 2 to the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from November 7, 2014, No. 1085" from June 13, 2018, No. 410-r]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/410-2018-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro zapobihannia vplyvu svitovoi finansovoi kryzy na rozvytok budivelnoi haluzi ta zhytlovoho budivnytstva": vid 25 hrud. 2008 r. No. 800-VI [Law of Ukraine "On preventing the impact of the global financial crisis on the development of the construction industry and housing construction" from December 25, 2008, No. 800-VI]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-17#Text> [in Ukrainian].
- Zhytlovyi kodeks Ukrainiskoi RSR: vid 30 cherv. 1983 r. No. 5464-X [Housing Code of the Ukrainian SSR from June 30, 1986, No. 5464-X]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Чайковський О. І. Судовий захист конституційного права на житло. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 3. С. 59–63. doi: <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/392149>.
- Федорчук І. Семантика категорії «організаційно-правовий механізм реалізації конституційного права на житло». *Юридичний вісник*. 2020. № 6. С. 145–152. doi: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i6.2040>.
- Федорчук І. І. Правовий елемент організаційно-правового механізму реалізації конституційного права на житло. *Вісник Запорізького національного університету*. 2021. № 2. С. 19–26. doi: <https://doi.org/10.26661/2616-9444-2021-2-03>.
- Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
- Про здійснення моніторингу стану розрахунків за житлово-комунальні послуги та інших показників у сфері житлово-комунального господарства: наказ Мінрегіону від 16 груд. 2019 р. № 312. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhkh/tarif/informatsiya-shhodo-priynyatih-normativno-pravovih-aktiv/nakaz-minregionu-vid-16-12-2019-312-pro-zdiysnennya-monitoringu-stanu-rozrahunkiv-za-zhitlovo-komunalni-poslugi-ta-inshih-pokaznikiv-u-sferi-zhitlovo-komunalnogo-gospodarstva/>.
- Деякі питання забезпечення громадян доступним житлом: постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовт. 2018 р. № 819. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2018-%D0%BF#Text>.
- Про Єдиний державний реєстр громадян, які потребують поліпшення житлових умов: постанова Кабінету Міністрів України від 11 берез. 2011 р. № 238. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/238-2011-%D0%BF#Text>.
- Про затвердження правил обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в українській РСР: постанова Ради Міністрів Української РСР і Української республіканської ради професійних спілок від 11 груд. 1984 р. № 470. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/470-84-%D0%BF#Text>.
- Про невідкладні заходи щодо забезпечення реалізації права громадян на житло: постанова Верховної Ради України від 22 верес. 2021 р. № 1766-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1766-20#Text>.
- Про внесення змін у додатки 1 і 2 до розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2014 р. № 1085: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 черв. 2018 р. № 410-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/410-2018-%D1%80#Text>.
- Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва: Закон України від 25 груд. 2008 р. № 800-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-17#Text>.
- Житловий кодекс Української РСР: Закон Української РСР від 30 черв. 1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.

Стаття надійшла до редколегії 30.06.2021

Komnatnyi S. – Ph.D in Pedagogy, Doctoral Student of the Department of Philosophy of Law and Legal Logic of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2124-2047>

The Mental Level of the Problem of Accounting for Citizens in Need of Better Housing Conditions

*The **purpose** of the study is to analyse the relationship between paternalistic attitudes in society regarding the state's obligations to provide housing for citizens and the legal basis for such attitudes, make suggestions on the need to rethink at the philosophical level approaches and guidelines for identifying citizens in need of support in providing housing and registration order of such citizens. **Methodology.** The methodological tools were chosen taking into account the purpose, specifics of the subject and object of research, through a systematic comparative legal analysis of current law, which regulates these relationships and reviews the results of recent sociological research. **Scientific novelty.** In connection with the aspirations of our state to systemic changes aimed at protecting human rights, including the right to housing, as evidenced by a number of declarative acts of the authorities, it is necessary to develop new approaches to formulating policies to identify citizens in need of state support in realizing their right to housing and the procedure for registration of such citizens. **Conclusions.** In order to radically change the legal paradigm and the psychological perception of people of the right to state assistance in the provision of housing, a new strategy of state housing policy and a new Housing Code is needed, which will fairly determine citizens eligible for state support, the type of state support and regulate the main provisions for registering such citizens and the register itself will be publically available.*

Keywords: the right to housing, housing policy; registration of citizens in need of better housing conditions; housing obligations of the state.